

Gniezno
Ostrów Lednicki
**Chrzcielnica
Polski**

Pomysł i opracowanie dydaktyczne: prof. UAM dr hab. Violetta Julkowska
Opracowanie graficzne: Jarosław Gryguć

Od legendy o Piaście do historii o Mieszku I. Lekcja kreatorska

W najstarszych kronikach napotykamy na legendy związane z początkami państwa Polskiego. Do najbardziej znanych należą te, które są kojarzone z określonym miejscem i postaciami: Kruszwicą (Mysia wieża i Popiel), Gniezmem (Wzgórze Lecha, Piast i jego potomkowie), Krakowem (Krak, Wanda, smok wawelski). Legenda o Popielu i Piaście oraz jego żonie Rzepisze, należy do najstarszych podań i pochodzi prawdopodobnie jeszcze z czasów przedchrześcijańskich. Przetwała w ustnej tradycji przez ponad 150 lat trwania państwa chrześcijańskiego, zanim w XII wieku Gall zwany Anonimem utrwalił ją w swojej kronice. Legenda o Popielu i Piaście otwierająca tę kronikę, uważana jest współcześnie za część legendy dynastycznej Piastów. Następująca po tej legendzie lista kolejnych potomków legendarnego Piasta oraz opowieść o postrzyżynach Mieszka, syna księcia Siemomysła, przenoszą nas już w czasy historyczne i są zapowiedzią przyjęcia chrztu przez pierwszego historycznego władcę Polski Mieszka I.

/ Cele lekcji:

Celem zajęć jest zwrócenie uwagi na różnice pomiędzy legendą i historią na przykładzie kroniki Galla oraz przedstawienie różnych typów źródeł historycznych i współczesnych źródeł informacji dotyczących najdawniejszych dziejów Polski.

W wyniku projektu uczeń potrafi:

- > przedstawić – na podstawie tekstu kroniki Galla Anonima – legendę o Piaście i Popielu oraz o postrzyżynach Mieszka
- > rozróżnić dzieje legendarne od dziejów historycznych w oparciu o wybrane fragmenty kroniki Galla Anonima
- > porównać i krótko objaśnić znaczenie pojęć: legenda i historia
- > opowiedzieć na czym polega praca współczesnego historyka i archeologa, poszukujących informacji o najdawniejszych dziejach Polski
- > wskazać na mapie nazwy najważniejszych grodów z czasów Mieszka
- > odwołując się do źródeł, wskazać na mapie zasięg terytorium państwa Mieszka

Metody pracy:

- > praca z tekstami źródłowymi
- > elementy dramy – czytanie legendy z podziałem na role
- > praca z mapą historyczną
- > praca z materiałem ikonograficznym

Środki dydaktyczne:

- > wybrane fragmenty kroniki Galla Anonima
- > ilustracje do legendy o Piaście i Popielu
- > mapa Państwo Mieszka ok. 966-990
- > ilustracje wybranych grodów wczesnopiastowskich np. w Gnieźnie, Poznaniu, Lednicy, Gieczu i Grzybowie
- > ilustracje wybranych źródeł
- > karty pracy i tabela podsumowująca rodzaje informacji o przeszłości

Czas lekcji: 2 jednostki lekcyjne

/ Przebieg lekcji:

Zaangażowanie

Podział klasy na zespoły, które otrzymują materiały pomocnicze oraz szczegółowe instrukcje, na podstawie których rozpoczynają pracę i przygotowują się do prezentacji wyników

Badanie/Przekształcanie

Zespół I – ustala, na podstawie tekstu Galla oraz rysunków, przebieg legendy o Piaście i Popielu, wykonuje podpisy pod rysunki ilustrujące to podanie, ustala które cechy legendy spełnia opowiadanie Galla, wypełnia kartę pracy nr 1.

Zespół II – ustala, na podstawie fragmentów tekstu kroniki Galla Anonima, listę historycznych przodków Mieszka, opowiada historię postrzyżyn Mieszka i wyjaśnia dlaczego określa się Mieszka pierwszym historycznym władcą Polski. Ustala, na podstawie wiadomości w podręczniku i rysunków, w jaki sposób współczesny historyk pozyskuje informacje o czasach Mieszka i do jakiego typu źródeł informacji sięga, wymienia różne rodzaje źródeł historycznych, wypełnia kartę pracy nr 2.

Zespół III – wskazuje na mapie - na podstawie dostarczonych informacji i rysunków – położenie najstarszych grodów piastowskich, ustala w jaki sposób archeolog poszukuje wiadomości o czasach Mieszka i do jakich źródeł informacji dociera oraz wymienia różne rodzaje źródeł do czasów pierwszych Piastów, w tym głównie archeologiczne, wypełnia kartę pracy nr 3.

Prezentacja:

- > każda z grup prezentuje swoje ustalenia w postaci przygotowanej i wypełnionej karty pracy
- > fakultatywnie odbywa się czytanie legendy o Piaście z podziałem na role, z udziałem osób chętnych z poszczególnych zespołów

Refleksja

Pogadanka z udziałem nauczyciela i uczniów zawierająca następujące elementy:

- > wskazanie cech legendarnej opowieści o Popielu jako jednej z najstarszych legend dynastycznych
- > wskazanie dowodów na historyczność Mieszka jako pierwszego władcy Polan (teksty pisane i zabytki materialne)
- > wskazanie różnicy między legendą a podaniem historycznym
- > wyliczenie różnych rodzajów źródeł informacji pozyskiwanych przez historyków i archeologów (tabela wspólnie wypełniona na zakończenie zajęć)

Nauczyciel wspólnie z uczniami na podstawie wypełnionych przez zespoły kart pracy formułuje wnioski.

/ Literatura pomocnicza dla uczniów i nauczyciela:

1. *Architektura romańska w Polsce. Nowe odkrycia i interpretacje*, red. T. Janiak, Gniezno 2009.
2. Kara M., *Najstarsze państwo Piastów – rezultat przełomu czy kontynuacji? Studium archeologiczne*, Poznań 2009.
3. Kurnatowska Z., *Początki Polski*, Poznań 2002.
4. Kürbis B., *Refleksje kronikarzy nad chrystianizacją Polski*, *Nasza Przeszłość* nr 69 (1988), s.97-114.
5. Strzelczyk J., *Mieszko Pierwszy*, Poznań 1999.
6. Urbańczyk P., *Archeologia grodzisk w badaniach wczesnych państw Europy Środkowej, [w:] Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej. Społeczeństwo, gospodarka, ideologia*, red. K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch, Wrocław-Głogów 2014, s. 27-36.
7. Węcowski P. *Początki Polski w pamięci historycznej późnego średniowiecza*, Kraków 2014.
8. Wyrwa A.M., *Gdecz- Giecz. Scire est reminisci. Krótka historia wydobywania z zapomnienia rezydencji piastowskiej*, Dziekanowice-Lednica 2014.
9. *Ziemie polskie w X wieku i ich znaczenie w kształtowaniu się nowej mapy Europy*, red. H. Samsonowicz, Kraków 2000 (zawiera artykuły wielu historyków i archeologów).

Dodatkowe informacje: strony internetowe Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy oraz Rezerwatu Archeologicznego „Genius Loci”.

